



19-29
M A I
Craiova
2022

There is a WILL so there is a way



Ediția a XIII-a
**Festivalul
 Internațional
Shakespeare**



Eseu

Pia Brînzeu
Horia Dulvac
Emanuel D. Florescu
Dan Ionescu
Gabriela Nedelcu-Păsărin
Dodo Niță
Ion Parhon
Anda Simion
Emilian Ștefăruță

Poezie

Carmen Firan
Dan Duțescu
Mihai Fircă
Krzysztof Czyżewski

Proză

Andrei Codrescu
Adrian Sângerzan



Florea
FIRAN



George Astaloș

Poet, dramaturg, prozator, eseist cu o activitate prodigioasă, George Astaloș se face cunoscut mai ales cu teatru, „acest fiu legitim al artei poetice”, prin experimentarea unor formule noi, dovedindu-se îndrăzneț și novator. S-a apropiat de teatru „grație unor erezii teoretice de tip avangardist”.

S-a născut la 4 octombrie 1933 în București. Este fiul lui Gustav Astalosch, funcționar, din Bucovina, și al Marioarei (născută Tănăsescu). Din cauza originii germane, tatăl său este deportat în 1945 în lagărul de muncă la minele din Donbas, în același timp cu mama Hertei Müller, de unde se întoarce după câțiva ani mutilat. După terminarea claselor primare și gimnaziale, George urmează cursurile Liceului catolic „Sf. Andrei” din Capitală și obține bacalaureatul în 1951, apoi Școala Militară Topografică din București (1953) și începe o carieră militară de peste zece ani, de unde demisionează în 1964, cu gradul de căpitan, pentru a se dedica literaturii. Sub

influența lecturii romanelor lui Karl May, la 12 ani, fuge de acasă, este dat în urmărire generală, ziarul „Universul” îi publică fotografia și este găsit și ținut o perioadă în arestul Prefecturii din Suceava.

Primele versuri le publică în revista școlară „Falanga” (1948), iar editorial debutează două decenii mai târziu cu „feeria dramatică” *Vin soldații* (1968), reprezentată cu succes pe scena Studioului Teatrului „Casandra” din București, chiar în momentul invadării Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia, fără participarea României. Subintitulată „piesă-spectacol” este publicată doi ani mai târziu în volumul *Vin soldații și alte piese*, cu o prefață de Alexandru Paleologu, și este distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor. Televiziunea americană NBC a înregistrat spectacolul și l-a difuzat pe canalul newyorkez. În 1972-1973 a fost montată la Paris pe scena Teatrului Adyar, apoi la Teatrul Universității din Karlsruhe (Germania) și la The Arts Theatre din Londra (1975).

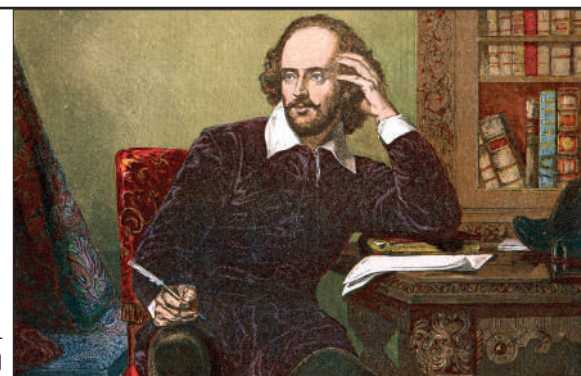
Continuare în p. 2

Constantin Cubleşan – <i>Eminescu – gazetarul incomod</i>	p. 4
Adrian Cioroianu – <i>Președintele Putin – cinci dintr-o lovitură</i>	p. 6
Mihai Ene – <i>Privilegiul de a fi Horatio</i>	p. 7
Ioan Lascu – <i>Rimbaud- o aventură existențială</i>	p. 8
Dumitru Radu Popa – <i>Despre Putin și putinism</i>	p. 11
Rodica Grigore – <i>Despre tăcere și singurătate</i>	p. 14
Emil Sîrbulescu – <i>Recitindu-l pe Shakespeare...</i>	p. 20

Festivalul Internațional Shakespeare

p. 23

William Shakespeare –
litografie colorizată (1853)



Sumar

- Florea Firan**, *George Astaloș* / pp. 1-3
Constantin Cubleşan, *Eminescu – gazetarul incomod* / pp. 4, 5
Andrei Codrescu, *Ah, Sibiul!* / p. 5
Adrian Cioroianu, *Președintele Putin – cinci dintr-o lovitură* / pp. 6-7
Mihai Ene, *Privilegiul de a fi Horatio* / p. 7
Ioan Lascu, *Rimbaud – o aventură existențială* / p. 8
Gabriela Nedelcu-Păsărin, *Reziliența – între imaginativ și anticipative* / p. 9
Horia Dulvac, *Magie și crăpătură* / p. 10
Dumitru Radu Popa, *Despre Putin și putinism* / p. 11
Adrian Sângeorzan, *Țara Fericii* / p. 12
Carmen Firan, *Poeme: Bursa zilei; Nisip* / p. 13
Krzysztof Czyżewski, *Poem: Lacrima Clovnului* / p. 13
Rodica Grigore, *Despre tăcere și singurătate* / pp. 14, 15
Emanuel D. Florescu, *Utilitatea pesimismului* / p. 15
Dan Duțescu, *Poeme: Viața ca destin; Vine noaptea...* / p. 16
Mihai Firică, *Poeme: Februarie doar cu tine; Acolo unde nu te găsc; Am știut numele tău dar l-am uitat; Iepurele verde din tabla* / p. 16
Dan Ionescu, *Folclorul literar, astăzi; O carte document* / p. 17
Dodo Niță, *Ion Manolescu – profesor universitar, scriitor și teoretician al literaturii grafice* / p. 18
Pia Brînzeu, *Algoritmul Mediterana* / p. 19
Emil Sîrbulescu, *Recitindu-l pe Shakespeare: între apropiere și parodie* / pp. 20, 21
Anda Simion, *Tudor Chirilă și „Visul American” al libertății de a ne face rău singuri* / p. 21
Red., *Cărți primite la redacție* / p. 21
Ion Parhon, *În subsolul condiției umane* / p. 22
Red., *Okeanos – Steaua; Poesis* / p. 22
Fl. Florescu, *Festivalul Internațional Shakespeare* / p. 23
Emilian Ștefăruță, *Spectacolul în teatrul din Figueres continuă...* / p. 24

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

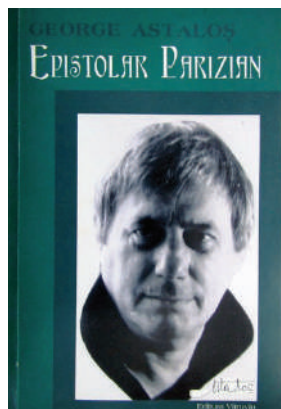
George Astaloș

La debutul din 1968 lansează un proiect de „Teatru Floral-Spațial”, publicat inițial în *Almanahul literar 1970* și reluat ca postfață la vol. *Vin soldații și alte piese* (1970), tradus în franceză și publicat în revista „Nouvelle Europe” (nr. 2, 1972), apoi într-o broșură cu ilustrații reprezentând structura teatrului floral, tipărită în 1973 la Luxemburg. În același an apare, sub un nou titlu (*La pluridimensionalité du théâtre*), în revista „Degrés” (nr. 4, 1973) din Bruxelles, exprimând dorința ca teatrul „să corespundă exigențelor emoționale, conceptuale și conflictuale ale tânărului homo technologicus”. În românește este tradus abia în 1996 și publicat în vol. *Politikon*. Manifestul proiectului a fost dezbătut într-o anchetă inițiată de prozatorul Romulus Guga în revista „Vatra” (nr. 5, 1971), pe tema „teatrului floral”, la care au participat critici literari, între care Al. Paleologu, Laurențiu Ulici, Marcel Petrișor, Georgeta Horodincă, Dan Culcer și arhitectul Vladimir Popov, apoi a fost prezentat la un congres dedicat „Viitorului artelor de spectacol” ținut la Atena în 1976, în versiune franceză și engleză.

În 1970 îi apare la Editura Eminescu primul volum de poeme, *Șotron*, cu o prefață de Eugen Schileru care îl numește „menestrel” și remarcă în versuri „o prospețime” de „cuceritoare puritate”, un amestec de ironie cu umor tandru. „Distanțarea amuzantă, ironia și auto-ironia, umorul tandru... se împletesc și garantează acel sunet de neconfundat al autenticității”. Din ciclul „Blue Jeans” rețin atenția o serie de poezii, precum *Ora gărilor* („Îmi plac gările/ cu băieți în pantaloni albaștri”), *Baba oarba* („Din urechi de țevă sună/ noaptea albă/ noaptea bună/ Liliacul prins de stea/ roagă umbra să-i mai stea/ să-l legene-n stele coapte/ dar călcase oarba-n noapte”). În ciclul „Retorice”, autorul e voit sarcastic: „Totul e să vrei/ totul e să poți/ totul e să știi/ să faci noduri// Se ia o simplă frânghie de rufe/ se înfășoară de câteva ori pe braț/ i se încearcă rezistența trăgând/ și se unge ușor cu săpun” (*Albă*), sau poezia *La început*, din ciclul „Sistem”: „la început// a fost pământul// care prin învățare/ și-a păstrat luciul apei// o clipă de oprire/ o înfrânare bruscă/ un cosmic derapaj/ și biblicul tabu ar fi pierit în vid”.

Continuă să scrie, versurile din perioada 1958-1968 având o tentă avangardistă, polemică și contestatoare, vizibilă politic și transparentă. Ciclul *Poeme retorice* a fost mereu respins de cenzură, iar volumul proiectat n-a mai putut apărea până la plecarea sa din țară. În această perioadă începe să scrie fișe pentru un dicționar al argoului modern românesc ce urma să fie publicat în revista „Săptămâna”, dar a cărui apariție este interzisă de cenzură. Va relua proiectul, după ce se stabilește în Franța, într-un studiu pentru Asociația Internațională de Lingvistică Aplicată de la Strasbourg. Preambulul acestui studiu îl publică după '89 în revista „Contemporanul” (15 febr. 1993) susținând că „argoul nu este un limbaj scurt, ci o emanație indisponibilă a creației poetice”. Refuzul editării dicționarului a contribuit într-o măsură hotărâtoare la decizia sa de a lua calea exilului, despre care spunea că este „proiecția unei moralități, o probă de moralitate”. Odată aflat în exil, mărturisea că „adevăratele nostalgii natale se refugiau în inimitabilele sonorități popular-argotice ale limbii”.

În 1971, la Piran, în Iugoslavia, G. Astaloș a participat la Congresul PEN-Clubului, organizație care apăra libertatea de exprimare și proteja scriitorii abuzați de regimuri politice, prezidat de poetul-academician Pierre Emmanuel, care i-a oferit o bursă din partea Academiei Franceze la Paris: →

Scribul Românesc
Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. TOMESCU.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
Fundatia – Revista
Scribul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Dumitru Radu POPESCU
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRUȚĂ

Redactori:
Mihai ENE
Mihai FIRICĂ
Emanuel D. FLORESCU
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela NEDELICU-PĂSĂRIN

Corectură:
Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scribulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascribulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției: Str. Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scribulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate
apartine integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580431

Abonamente
Scribul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scribul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 115 lei. Pentru abonații din străinătate este de 145 \$ sau de 130 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763 sau la adresa de email: scribulromanesc@yahoo.com



„E cel mai modern poet tânăr pe care îl avem în Europa și la toamnă va veni în Capitala Franței.” Ca urmare, pleacă la Paris unde se stabilește definitiv și după cinci ani obține cetățenia franceză, fără a renunța la cetățenia română. „N-a fost o decizie ușoară să-ți părăsești țara și limba maternă.” „Cine nu a trăit tragedia exilului, nu-și poate imagina reconfortul pe care i-l aduce exilului prezența cuiva din țară în anumite momente. Adevăratul exilat nu se adaptează niciodată!” În țară este interzis și exclus din Uniunea Scriitorilor (reintegrat abia în 1990).

Scriitorul senegalez Léopold Sédar Senghor îl numește, în 1972, redactor-șef al revistei plurilingvă de arte, litere și științe „Nouvelle Europe”, funcție pe care o deține timp de 30 de ani. Revista apărea la Luxemburg și îl avea ca director pe poetul italian Mimmo Morino.

La Paris, după ce un an beneficiază de condiții materiale asigurate de bursa acordată, urmează o perioadă grea, fiind nevoit să lucreze ca hamal la Vechile Hale și alte asemenea munci. „Parisul este o treaptă obligatorie pentru un artist. Partea de creație nu e așa luminoasă, rotundă și gata să te ia în vârtejul ei.” Treptat se acomodează și începe să scrie în limba franceză poezie, teatru, proză, eseu, în care este foarte productiv. Se afirmă cu piesa *Vin soldații* care va fi jucată apoi pe scenele teatrelor mai multor capitale (Londra, Washington, Copenhaga, Viena, Ankara, Ottawa etc.). Figurează în antologii de poezie, teatru și eseu din Franța, SUA, Italia, Maroc, Grecia, Germania. University Presses (SUA) îi editează, în 1991, un volum de teatru sub titlul *Contestatory Visions/Fives Plays*.

În stagiunea 1984-1985 Astaloș creează, împreună cu sculptorul George Apostu, la Edmonton, în Canada, „primul model analogic vibrant teatru/sculptură”, cu piesa *Ceaiul nostru cel de toate zilele*. În *Almanahul literar 1971* publică 11 piese din seria „teatrului revolver” cu o prezentare de Laurențiu Ulici și ilustrații de Florin Pucă, prin care urmărea „ridiculizarea artei scenice tradiționale și ideea de conflict dramatic”. Laurențiu Ulici vedea în „teatru revolver” un exemplu de „teatru deschis, de operă realizată cu participarea cititorului, căruia i se lasă nu numai «un câmp de posibilități» interpretative nelimitat, dar și libertatea de a inventa, de a crea, adică, în marginea replicilor-sâmburi”. Conceput ca „efemeride scenice”, „teatrul revolver” ar fi trebuit să se consume „cu viteza balistică a parcursului unui glonț tras însă de aproape de țintă”.

Pentru a defini esența dramaturgiei lui George Astaloș, Pino Mariano, traducătorul acestuia în Italia și Angelo Aybar, animatorul Teatrului Forum din Lyon, au folosit expresia „teatru al intruziunii”.

Cu prilejul Festivalului de teatru dedicat bicentenarului Revoluției Franceze (Rocamadour), George Astaloș scrie, la cerere, *Nuits rebelles*, titlu schimbat ulterior în *Échafaud*, text urmat de alte două piese de teatru istoric - *Napoleon* („monolog dramatic, paradoxal în trei personaje”) și *Moartea lui Dracula*,

inspirată de „procesul” intențat lui Nicolae Ceaușescu. Atunci lui G. Astaloș i se acordă titlul de „Cetățean de Onoare al Franței” (14 iulie 1989) și devine membru al Guvernului (onorific) Comunei Libere Montmartre, numit pe fotoliul ce-l deținea Jacques Prévert. În 1995 scrie, pentru un program al Parlamentului European, tripticul dramatic *Amprenta exilului* (*Sarea exilului, Caviar, vodcă și bye bye, Întoarcerea la matcă*), tradus și în limba română, montat și prezentat cu succes în țară și în străinătate.

În 1999 îi apare vol. *Pe multe de șuriu. Cânturi de ocnă*, cu microglosare argotice și desene de Constantin Piliuță. Volumul se deschide cu un portret-grafică semnat de cunoscutul pictor, urmat de „În loc de prefață”, de fapt o prezentare amplă ca argument intitulată *De la ocnăle cântării României la cântul de ocnă românesc*: „Mariajul meu cu poezia argotizantă își are originea în textele elegiac-triviale țesute de propria-mi peniță pe canavaua prozodică a imperisabilelor noastre cânturi de ocnă...”. *Cânturile de ocnă* le-a scris în perioada bucreșteană 1964-1971 și pariziană 1995-1997 și au fost publicate în reviste din România, Germania și SUA, unele însoțite de microglosarele lor argotice. Peste două mii de versuri și circa o mie de unități argotice însoțesc textele. O muncă asiduă, autorul considerând volumul ca unul „dintre textele sertarului literelor românești din perioada de tristă amintire”. „Unde-i vremea când veneam, veneam pus pe toroipan/Și-ți puneam în țâțe foc să te-ncingă la bijboc/Bijbocu tras în răspăr pe florile din covor/Miere dulce de amoc linguriță la ghioc...” (*Balada trișorului scopit*)

Îi apare apoi volumul de poeme *La lingua del canarino* (1974), ediție italiano-română și italiano-franceză (1975), prefațat de Giancarlo Vigorelli care îl plasează pe George Astaloș în tradiția scriitorilor și artiștilor români stabiliți în Franța, precum Gherasim Luca, Victor Brauner sau din România (Urmuz, Geo Bogza, Gellu Naum, Ion Vinea).

George Astaloș se distinge ca autor, traducător și coordonator al unor antologii de poezie românească traduse în franceză: *Spectre lyrique* (1999), *Versant lyrique*, selecție din poezia basarabeană contemporană (2000), *Racines lyriques*, selecție din poezia bucovineană (2002), *Héritage lyrique*. Selecție antologică din poezia israeliană de expresie română (2002), *Derrière les barreaux*. Antologie de poezie scrisă de deținuți politici români (2003), apoi vol. de poezie franceză *Bordel à merde* (1975), *Aqua matter* (1984), versiune italo-franceză, *Symétries* (1986), poezie în franceză, *Magma*, poeme, ediție italo-engleză, prefață de Petre Răileanu (1992) etc.

În plan teoretic, G. Astaloș scrie manifestul *La fonction de la poésie à l'ère de la technologie* prin care susține sincronizarea activității poetice cu cea științifică și politică încât prin



„combinarea intuiției cu raționamentul să capete valoare de schimb real”. Textul a fost prezentat și la Congresul Internațional de Poezie de la Madrid, din iulie 1982.

Publică o serie de eseuri în diverse reviste din Franța, Italia, Belgia, Canada, Luxemburg, Germania, Olanda, Iugoslavia, SUA, reunite în vol. *Eseuri*, urmate de confesiuni biografice, traducere din limba franceză de Ileana Cantuniari (1997).

G. Astaloș este unul dintre cei mai intervievați scriitori, cu două volume de interviuri, cu titlul devenit maximă: *Fie pâinea cât de rea, tot mai bună-i la Paris* (vol. I, 1996; vol. II, 1998). Publică și volumul *Epistolar parizian, 1981-1986*, apărut în 2003.

În 2013 apare, prin grija autorului și a lui Aurel Ștefanachi, un masiv volum de *Teatru*, în Colecția Opera Omnia – Teatru contemporan a Ed. TipoMoldova din Iași, în care sunt reunite 19 piese începând cu *Vin soldații*, continuând cu *Robespierre*, *Napoleon*, *Domnișoara Helsinki*, *Ce ne facem fără Willi*, *Caviar, vodcă și bye bye*, *Întoarcerea la matcă*, *Spargere fără profit*, *Pantofi de damă*, *O masă pe cînste*, *Ceaiul nostru cel de toate zilele*, *Apoteoza vidului*, *Pancarta*, *Cuvinte de nisip*, *O rugăciune de prisos*, *Adevăratul chip al lui Dracula*, *Balul cimitirului*, *Fluierul*, *Pluridimensionalitatea teatrului*.

Publică romanele *Mirosul banilor* (1994), cu versiune în limba franceză, și *Herr Hauptmann* (2003), povestea unui evreu care își face acte false și devenind căpitan în armata germană în timpul celui de Al Doilea Război Mondial sparge toate marile case de bani din Europa ocupată de Wehrmacht.

Postum i se publică volumul *101 Poeme* (2015), ediție bibliofilă care cuprinde o selecție începând cu primul volum *Șotron*, din perioada de creație a anilor '55-'60, urmat de alte volume în ediții româno-franceze și româno-italiene.

Pentru activitatea sa laborioasă, G. Astaloș este primit membru al Academiei Româno-Americane de Arte și Științe, distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (vol. *Une prière de trop/O rugăciune de prisos*, 1994), Cavaler al Ordinului „Palme Académiques” (2000), Ordinul Meritul Cultural în grad de Ofițer, acordat de președintele României (2003).

Constantin Hrib publică în 2003 volumul *George Astaloș 70: Poetul, prozatorul, dramaturgul, omul*, o sinteză monografică utilă pentru profilul de creator al autorului.

Scriitorul încetează din viață la 27 aprilie 2014, la București, unde revenise din 1995.

Personalitate flamboiantă, bon-viveur, debordând de energie, umor și idei originale, uneori histrionic dar de fiecare dată direct în exprimare, cu mare dragoste pentru limba română, George Astaloș este o figură aparte a exilului parizian și un adaos prețios în literatura noastră. ■


**Constantin
CUBLEȘAN**

Eminescu – gazetarul incomod

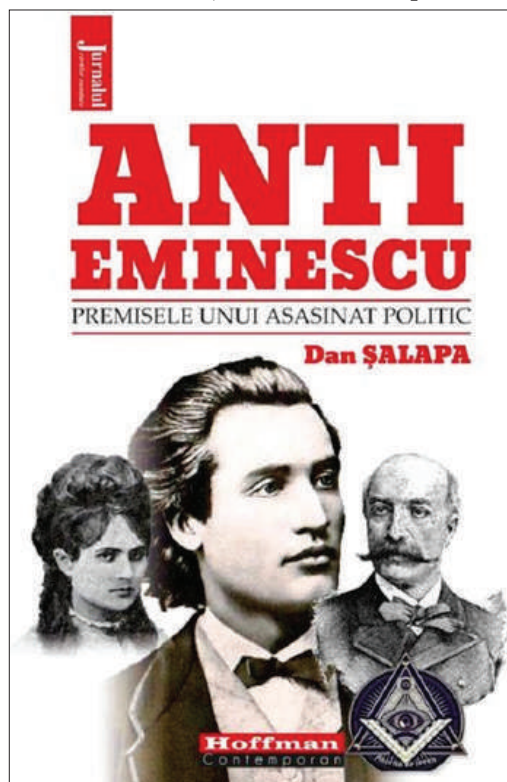
Se pare că moartea gazetarului Eminescu stârnește tot timpul interesul unora, mai mult decât opera acestuia. Opera literară. Fiindcă opera politică, gazetăria, a fost abordată, după decembrie 1989, cu tendențiozitate și de către cei care o consideră nocivă și de către cei care îi revelează marile calități, profesionale și patriotice, deopotrivă. Aici, în articolele de la „*Timpul*”, se caută și se găsește, motivul *eliminării* acestuia din viața publică, mai mult chiar, cauza coagulării în jurul lui a unei conspirații menită a-i curma viața. Pe această temă, pe acest subiect, Dan Șalapa (profesor de științe sociale, gazetar, între altele fondator, în 1993, a „*Jurnalului de Mehedinti*”) a publicat în 2012 o carte eminamente polemică intitulată *Anti Eminescu. Premisele unui asasinat politic*, reeditată în 2020 (Editura Hoffman, Caracal). Domnia sa este categoric adeptul opiniei că Mihai Eminescu a fost victima unei conjurații politice, menită a-l suprima definitiv pe incomodul gazetar. „Mihai Eminescu – spune Dan Șalapa în *preambulul* cărții sale – a fost, conform multor dovezi păstrate cu mai multă sau mai puțină transparență prin arhive oficiale sau particulare, asasinat. Asasinarea sa a survenit pe fond politic, practic a fost un asasinat la comandă! Incomod ca gazetar, spirit liber, incoruptibil (...) Eminescu a clădit o lume a sa – de fapt, a noastră, ideatică – având ca repere valorile umane perene. (...) Mihai Eminescu a murit încetul cu încetul, pentru că alții i-au dorit, prescris și subvenționat eliminarea, la început intelectuală, din spațiul public, ca jurnalist, iar mai apoi, fizică, dar nu violentă, directă ci îndelung picurată în trup și suflet, cu largi situații derutante, acoperitoare de probe, dovezi și mărturii indubitabile. S-a țesut, practic, o pânză subțire, dar greu penetrabilă, înșelătoare în jurul său pentru ca planul eliminării sale – declanșat de P. P. Carp, cu acel ordin, la fel de echivoc, formulat de la Viena, «...și mai potoliți-l pe Eminescu!» – să reușească. A fost crimă cu premeditare, în termeni penali”.

Nu e singurul și nici primul care vehiculează această supoziție, cât se poate de gravă, care vine în totală opoziție cu ceea ce istoriile literare, la drept vorbind majoritatea exegeților care au studiat viața și opera lui Eminescu, au stabilit ca fiind oficială, în urma unor repetate analize medicale (cu insistență postume, e adevărat), cauza decesului. Tocmai de aceea, Dan Șalapa e tranșant în această privință: „Mihai Eminescu merită o reevaluare din acest punct de vedere, biografia sa trebuie revăzută și oferită, oficial, asumată, fără ezitări, cât mai exact, românilor și umanității (...) rescrierea istoriei literare, critice și politice”.

E un deziderat greu de împlinit, cu atât mai mult cu cât marii critici și istorici literari, care

s-au pronunțat în cauză, au oferit de fiecare dată interpretări credibile, greu de surmontat prin intervenții polemice, publicistice, speculative, privind traiectoria ultimei perioade existențiale (de altfel a întregii vieți) a lui Mihai Eminescu.

Dan Șalapa fixează, cu destulă rigoare, cadrul istoric și politic al perioadei în care a activat gazetarul Mihai Eminescu, punctând contribuția acestuia în demascarea faptelor și atitudinilor antinaționale ale contemporanilor



politicieni și oameni de afaceri, fiind „necruțător cu demagogia, obediența, minciuna, fariseismul, dincolo de care autorul ne invită la păstrarea identității naționale, a valorilor poporului”. Poziția sa fermă și atacurile vehemente împotriva orientării politicii guvernărilor, ce vedeau în condeiul gazetarului de la „*Timpul*” un constant pericol demascator, a determinat hotărârea, zice autorul cărții în discuție, de a-l elimina pe Eminescu din presă. În această operațiune, Dan Șalapa identifică implicarea esențială a masoneriei. Așa încât, susține domnia sa, demararea atacului vine din partea masonului P.P. Carp, care îi solicită imperativ lui Maiorescu, mason și el, să angajeze un plan de anihilare a... gazetarului. Ceea ce se și întâmplă. Din acest moment, demersul lui Dan Șalapa se fixează asupra a tot ce întreprinde Maiorescu, considerându-l principalul manipulator al destinului lui Mihai Eminescu. Domnia sa ridică, în acest sens, câteva întrebări provocatoare: „De ce l-a abandonat Maiorescu pe Eminescu pentru a fi sfâșiat de clica venetilor strecurați în puterea de la București? Care sunt dedesubturile acestui abandon? (...) De ce a acceptat Maiorescu – această, totuși somitate

a literelor românești – să devină complice la un asasinat politic? De ce Maiorescu avea să-l dezavueze pe Eminescu până la a-i pune la punct detaliile compromiterii și, apoi, ale uciderii treptate, ca într-un ritual diavolesc? Oare doar pentru că primise «ordin» de la P.P. Carp? Motivele, adică, sunt doar pur politice, sau sunt la mijloc și alte intrigi, alte motivații, cu iz personal, sugestia cu implicații subtil criminale de la Viena doar aprinzând un fitil deja conectat la un butoi cu pulbere?” Răspunsurile, în ciuda invocării *metodice*, a unor fapte reale (discutabile?), sunt excesiv insinuante. Demonstrația, merge pe firul evenimentelor, începând cu momentul când a fost declarată boala acestuia, venind în haloul altor exegeți, care au detaliat și aceștia, mai înainte, evenimentele („încercăm a recompune, cu ajutorul notațiilor celor ce s-au aplecat cu mai multă și benefică osârdie asupra vieții sale, fișa de parcurs, cum ar suna în termenii administrației educaționale actuale”).

Demersul lui Dan Șalapa nu este unul de investigație personală în arhive, în ziare ale timpului etc., ci se constituie într-o etalare a *cunoștințelor* dobândite din lectura altor intervenții în cauză, din păcate contribuții minore, aflate în diverse ziare ca „*Arcade*” (Strehaia), „*Justițiarul*” (Sibiu), „*Axa*”, „*Atac*”, „*Permanente*” etc., dar și, e drept, a unor cărți semnate de N. Georgescu, O. Vuia, Th. Codreanu ș.a. Curios e faptul că nu cunoaște (sau evită să citească/citeze) contribuția lui Călin L. Cernăianu, cu al său serial *Conjurația anti-Eminescu*, nouă volume începând din 2000. Toate acestea urmează traiectul unei campanii violente, dusă de diverși *cercetători*, în vederea punerii în lumină, vezi Doamne!, a așa-ziselor adevărate cauze ale morții lui Eminescu, socotită a se datora unui veritabil complot masonic, care a condus la... asasinarea gazetarului, implicit a poetului. Din păcate (sau din fericire), toate acestea – în consecință și cartea lui Dan Șalapa – sunt comentarii mai degrabă publicistice, polemice, asupra unor fapte reale din epocă, cunoscute, cărora autorii acestora le insinuează intenționalități submersive, subversive, mai mult presupuse decât certificate documentar, scontând efecte din categoria senzaționalului.

Ceea ce este cu adevărat personal și merită atenția, este raportarea polemică a atitudinii guvernărilor din urmă cu aproape două secole, la actualitatea politică din zilele noastre. „Odată Eminescu internat – comentează Dan Șalapa – Titu Maiorescu, ce credeți că face? Pleacă într-o călătorie prin Europa! Pillat din Pont se spălase pe mâini, acum putea să se relaxeze./ Povestea aceasta cu plecatul în călătorie sună atât de cunoscut zilelor noastre, în sensul că în astfel de voiaje în jurul lumii purced unele personaje ale prim-planului politic sau

Andrei
CODRESCU



Ah, Sibiul!

Am scris mult despre Sibiu, destule pagini să mulțumească chiar Biroul Turismului dacă așa ceva există. Am scris și lucruri mai dure sau personal mai dureroase, dar farmecul burgului persistă și-n ele. Am să încerc... să revizitez misterul. M-am născut la numărul 42 pe strada 9 Mai (Elizabethstrasse), în orașul vechi, lângă Strada Rotarilor, Argintarilor, Felinarului. Zona mea de libertate începând de pe la zece ani încolo era până la Piața Mare. Înainte de zece ani îmi amintesc curtea mare, a casei pavată cu pietre, prin care treceam repede ca să ajung în cel mai scurt timp posibil la scările care duceau spre cămăruțele noastre de mansardă, din cauză că un păianjen (pe la șase ani), Moartea (pe la nouă ani) sau, mai târziu, un ucigaș cu secure se ascundea în subsolul din dreapta cu fereștriuca întunecată și zăbreliată. Cred că pe la vârsta de nouă ani am crezut că Moartea însăși se ascundea acolo, cu coasă cu tot, o imagine care venea din povestea *Tinerete fără de bătrânețe și viață fără de moarte* în care apare Moartea cu coasa să-l culeagă pe eroul care o sfidase. Deși Moartea îi dăduse o palmă eroului reîntors – mânat de nostalgie – la casa părintească ce nu mai exista și îl transformase în acest fel în țărână, coasa mi se părea mie că era permanent atașată de spatele Morții, era unealta ei de lucru.

Într-un oraș de meșteșugari cu asociații care începuseră o mie de ani înainte de nașterea mea mi se părea normal ca oamenii să-și poarte uneltele cu ei. Văzusem mulți dughenei cu ferăstrău, ceasornicari cu scule mici și mari ieșind din buzunarul de la cămașă, ascuțitori de cuțite cu piatra montată pe curea și pedale de bicicletă.

Părinții mei erau ambii fotografi, cu ateliere în părți diferite ale orașului, fiindcă erau divorțați. Când se duceau afară luau totdeauna un mic aparat de fotografiat cu ei, pentru lucru sau numai pentru plăcere. Le plăcea oamenilor în zilele alea să fie fotografiați, era lucru încă rar, cu aură magică. Ucigașul cu securea era lucru mai complicat, venit, mi se pare, din ce-mi spusese mama despre tatăl ei, bunicul meu, care fusese ucis cu securea în pădurea lui lângă Alba Iulia de bandiți când venea acasă, înainte de război.

Această poveste se amesteca în mintea mea cu altele. Una e aceea că bunicul era proprietarul unei mine de aur și purta aur pe el când

l-au prins bandiții. Alta era că bunica, lăsată săracă de avocații hoți care au furat proprietatea, a avut mari greutăți crescându-și singură fetele, mama mea și sora acesteia. Mama a fost nevoită să lucreze ca ucenică la un fotograf de la vârsta de 14 ani. După doi ani, când și-a învățat meseria, au venit legionarii care mășăluiau prin Alba Iulia beți și cântau ceva cu „Căpitanul” și „moarte jidanilor!”. Mama era foarte frumoasă – am văzut fotografii – și plină de viață. Era favorita tatălui ei care a fost ucis



când ea avea numai 12 ani, și îi era frică. Sora ei s-a căsătorit cu un om bun, mai bătrân, și două nopți înainte de izbucnirea războiului și cedarea Transilvaniei de Nord Ungariei fasciste, ei toți (bunica, sora cu soțul ei și mama) au prins ultimul tren către Sibiu, în România. Surorile bunicii, rămase în Alba Iulia, au fost deportate și ucise la Auschwitz. Refugiații au coborât din tren de trei ori, o dată din cauza unui bombardament american, de două ori să fie cercetați. În Sibiu, mama s-a căsătorit cu fotografii Iuliu Permute, tatăl meu, dar șase luni după ce m-am născut s-au despărțit. El a păstrat atelierul în centru, vizavi de Hotelul Împăratul Romanilor, iar mama a deschis un atelier mai modest lângă gară. Ucigașul cu securea venea deci de la bunic și era amestecat

cu „legionarii” care – prinsesem eu undeva – cărau cu ei o secure, ca fasciștii lui Mussolini. Ne mai temeam noi și de „securiști”, care erau un fel de legionari mai noi. (În această analiză nu eram prea departe de eventuala lor metamorfoză).

Dar să ne întoarcem acasă: deasupra cui-bului subteran în care colcăia coșmarul meu locuia o familie numeroasă de evrei religioși care purtau haine din alt secol și cu care nu mă asociaz, deși prinsesem o mare simpatie pentru ei și cred că eram îndrăgostit de una din fetițele lor, Esther (aveau, mi se pare, cinci fete, de toate vârstele). Se purtau frumos cu mine și mă invitau des la o prăjitură sau o „ciocolată”, dar refuzam de cele mai multe ori fiindcă mama îmi comunica suspiciune și neîncredere în ei, ceea ce mă îngrijora fiindcă știam, neprecis și nu prea sigur, că evrei eram și noi. Nu înțelegeam ce era acest lucru, „evreu”, fiindcă la noi nu se vorbea niciodată despre aceasta și mama, în acel timp, era căsătorită cu un român, Puiu, inginer la CFR.

Într-o zi când m-am întors de la școală curtea noastră era plină de soldați cu lopeți care scoteau pietrele din loc și săpau. Familia evreiască era adunată în curte și toți vecinii se uitau la ei. Stăteau cu capetele aplecate, resemnați, dar mica mea prietenă s-a uitat pe furiș la mine și mi-a fost rușine, nu știu de ce. Bărbați în costume i-au condus – împingând pe unii – afară din curte, i-au pus într-o mașină cu zăbrele care se chema „dubă” și de atunci nu i-am mai văzut. La întrebările mele despre ce s-a întâmplat cu ei nu mi-a prea răspuns nimeni, dar am auzit cumva că evreii „ascundeau aur”, o crimă nemaipomenită – deduceam eu din tonul grav al acestei relatări. Multă vreme după ce casa evreilor a stat goală s-a mutat acolo o familie încruntată și tăcută de care mi-a fost frică mai mult decât de balaurul din pivniță. Cu Puiu nu mă înțelegeam deloc, era un om violent, alcoolic, care m-a bătut de câteva ori și la care m-am repezit cu un cuțit de bucătărie odată când a bătut-o pe mama. Aceste înduioșătoare amintiri, puțin mitizate, se pot găsi în eseu meu autobiografic scris la vârsta de 24 de ani, *The Life & Times of an Involuntary Genius (Viața și timpurile unui geniu involuntar)*. ■

(Fragment din dialogul cu Robert Lazur, în *Miracol și catastrofă*, Ed. Cartier 2021)

economic actual românesc spre a-și afișa o nonșalanță în fața autorităților și a opiniei publice, pentru a se constata mai târziu că ele nu au fost decât simple mascarade, aroganțe, cum se spune în termeni moderni, de cartier central, inundat de subcultură, menite să mascheze încercări de sustragere de la urmărirea penale pe care le presimțeau, dar nu fuseseră încă întocmite toate actele necesare spre a li se

interzice, oficial, ieșirea din țară!”

Anti Eminescu. Premisele unui atentat politic, de Dan Șalapa, adaugă încă o pagină, ce se vrea incitantă, la continua mistificare și demistificare a vieții lui Mihai Eminescu, declanșată după 1989, chipurile pentru cunoașterea adevărului în privința bolii și morții marelui poet. Nu spun că nu ar fi utilă o nouă expertiză în privința acestui decedat, dar

bazată pe documente de epocă reale, autentice, pentru că altfel, ca să mă refer strict la cartea în speță, nu există nicio dovadă că Petre Poenaru, bunăoară, a fost introdus printre pacienții dr. Șuțu special pentru a-l lovi mortal, cu piatra în cap, pe Eminescu. Pe asemenea suspiciuni, ca să nu le spun altfel, nu se poate construi un *proces penal*, capabil a rectifica stabilirea finalului unei vieți cu adevărat memorabile. ■



Adrian
CIOROIANU

Președintele Putin – cinci dintr-o lovitură

Unu: conștiința națională ucrainiană

Președintele Vladimir Putin a împins Rusia într-o aventură din care nu e deloc clar dacă propria sa carieră sau țara sa vor câștiga mai mult decât vor pierde. Vom vedea. Deocamdată, în momentul de față (prima decadă a lunii martie a.c.), puține lucruri s-au clarificat: mai înainte de toate, președintele Putin a fost – după toate semnele – surprins de rezistența ucrainiană. Dar nu numai de rezistența lor militară, ci și de încăpățânarea lor de a spune, pe toate vocile, că se consideră un popor suveran și nu o parte a unui imperiu reșapat.

La fel de clar devine și faptul că președintele Putin a intenționat *i)* pe termen scurt, schimbarea conducerii Ucrainei, apoi *ii)* pe termen mediu, cucerirea a cel puțin o parte din litoralul ucrainian al Mării Negre¹ (astfel încât Peninsula Crimeea, deja ocupată din martie 2014, să aibă pe teren o legătură cu teritoriul Rusiei) și *iii)* pe termen lung, „reîntoarcerea” Ucrainei în sfera de influență a Rusiei, eventual transformarea ei într-un stat tutelat precum Belarus. Insistența cu care președintele Putin a repetat, în ultimii doi ani, în eseuri scrise² sau în declarații verbale, că rușii și ucrainenii reprezintă un singur popor și că istoria Ucrainei nu are sens decât ca parte a istoriei Rusiei este lămuritoare în acest sens. Din perimetrul acestei convingeri pe care o are, omul Putin, cât timp va fi la putere, nu va mai face pași înapoi.

Odată începută invadarea Ucrainei, în noaptea de 23 spre 24 februarie a.c., armata ucrainiană nu și-a aruncat armele (cum le ceruse într-un apel din acea dimineață președintele Putin), iar capitala Kiev nu a căzut în următoarele două zile – și nici în următoarele două săptămâni. Deocamdată e neclar care a fost planul de luptă inițial al trupelor ruse. La ora la care scriu, se dau lupte pentru controlul orașelor Mariupol (în Sud-Est), Kharkiv (Nord-Est) și al capitalei Kiev însăși, iar armata rusă pare a recurge la tactica folosită anterior, în ultimele decenii, în Cecenia sau în Siria: încercuirea localităților (cu militari și civili laolaltă) și bombardarea lor cu aviație sau artilerie până la înfrângerea rezistenței și torpilarea moralului celor asediați. Duminică, 6 martie a.c. (după o încercare nereușită în ziua precedentă), un coridor pentru refugiarea civililor a părut a se institui prin voința ambilor beligeranți, măcar temporar, în orașul-port Mariupol – unde o populație de cca. 200 000 de oameni a stat zile la rând sub bombardament – și în localitatea Irpin, din vecinătatea N-V a Kievului.

Dar, în paralel cu această invadare de către Rusia a unei țări suverane și membră a ONU, și totodată cu luptele care decurg din invazie, alte cinci lucruri s-ar putea întâmpla – poate nu tocmai cele pe care președintele Putin le sperase. Iată-le, deocamdată ca eventualități.

Prin această invazie, mi se pare din ce în ce mai evident că președintele Putin contribuie mult la crearea unei identități statale ucrainiene, precum și la crearea unei conștiințe/identități naționale și cetățenești pentru locuitorii Ucrainei. Nu numai că rezistența ucrainenilor (în calitate lor liber asumată de ucrainenii) a fost mai puternică decât se aștepta Vl. Putin, dar nici măcar cetățenii din departamentele Donețk și Luhansk (mai ample decât zona aflată anterior sub controlul separatiștilor pro-ruși) nu par a se fi bucurat de venirea armatei ruse. În plus, mai trebuie spus că, încă din primele zile ale invaziei, președintele ucrainian Zelenski și mișcarea sa de rezistență au câștigat în mod clar războiul informațional pentru „mințile și inimile” Europei³ și lumii – vezi votul din sesiunea de urgență a ONU, în care 141 de state membre (din totalul de 193) au votat pentru condamnarea invadării Ucrainei de către Rusia, 35 de state s-au abținut (inclusiv China) și 5 au votat în favoarea Rusiei⁴.



Doi: revitalizarea NATO

Un alt lucru pe care președintele Putin nu cred că l-a intenționat a fost aportul său la creșterea coeziunii NATO. Dacă NATO era acum doi ani în „moarte cerebrală” datorită președintelui american Donald Trump (după cum spunea în noiembrie 2019, într-un interviu dat revistei *The Economist*⁵, președintele Emmanuel Macron), iată că Vladimir Putin, prin actele sale, a revitalizat și redinamizat alianța în general și, în special, pe flancul din Est, din Țările Baltice până în Turcia. Nu numai că multe state NATO au sprijinit în mod direct, cu bani sau mijloace, rezistența ucrainiană (inclusiv Germania a trimis 400 de arme anti-tanc, rupând astfel tradiția de decenii a neintervenției sale în teatre de conflict⁶), dar chiar și state care până acum nu au considerat că ar avea nevoie de „umbrelă” NATO, precum Suedia sau Finlanda, par a-și pune problema dacă nu cumva s-ar simți mai în siguranță în interiorul alianței decât în afara ei⁷.

Trei: geopolitica energiei

Al treilea lucru pe care probabil că președintele Putin nu l-a luat în calcul privește Uniunea Europeană: șantajând Europa cu livrarea de gaze și cu prețul aferent, președintele rus și administrația sa obligă UE să se gândească tot mai serios la surse alternative – atât furnizori diferiți, dar și tehnologii diferite. Valențele geopolitice ale energiei nu mai sunt un secret pentru nimeni. Administrația Putin a făcut tot ce a depins de ea pentru a transforma hidrocarburile într-un instrument geopolitic. Dar cât va mai funcționa el, pe o piață europeană tot mai speriată (de imprezizibila Rusie)? Desigur, Rusia – chiar privată de Nord Stream 2 etc. – poate vinde mari cantități de hidrocarburi Chinei și altor clienți extraeuropeni; dar, oare, va ieși realmente Rusia în avantaj dacă va ajunge să depindă precumpănitor de un mare client precum China?

Patru: mai aproape de UE

Și încă o evoluție interesantă în legătură cu Uniunea Europeană: în măsura în care Ucraina va rămâne un stat independent (ceea ce cred că se va întâmpla, dar rămâne de văzut în ce granițe), puțini se vor mai putea opune unei colaborări tot mai strânse între această țară și Uniunea Europeană. La fel, în aceste prime zile de război nu numai președintele Zelenski a semnat documentele prin care țara sa cere statutul de membru al UE, dar același lucru l-au făcut, pe 3 martie a.c., și alte două state din vecinătatea Rusiei, anume Republica Moldova și Georgia⁸. Desigur,

aceste cereri nu se vor materializa imediat; dar ele spun mult despre climatul de insecuritate pe care Rusia administrației Putin îl răspândește în jurul său – vezi și vizita secretarului de stat american Antony Blinken la Chișinău, pe 6 martie a.c., vizită menită tocmai să combată aceste temeri și să dea mesaje pentru țările din zonă (Rusia *y compris*). Președintele Putin poate va „întârzia” aderarea Ucrainei la NATO (care oricum nu era în program), dar poate va grăbi aderarea acelei țării la UE!

Cinci: singurul nazist evreu în viață (încă?)

În fine, invocând pretenția că invadează Ucraina pentru a „denazifica” acea țară și de a o scoate de sub „controlul unor narcomani”, dl Putin nu numai că face și mai dificile viitoarele negocieri cu partea ucrainiană (care oricum vor avea loc la un moment dat – dar cum poți negocia cu niște *naziști narcomani*?),